B. N. C.
FIRENZE
1017
35

1017.35

XXVII
TOAST
[illegible]

1017.35 A I

CVTHEBER
TI TONSTALLI, IN LAVDEM MATRIMONII ORATIO, HA BITA IN SPONSALIBVS MARIAE POTENTISSI MI REGIS ANGLIAE HENRICI OCTAVI FILIAE, ET FRAN CISCI CHRI- STIANISSI MI FRAN CORVM RE GIS PRIMOGENITI.

BIBLIOTECA NACIONAL 1872

CVTHEBERTI TONSTALLI IN LAVDEM MATRIMONII oratio, habita in ſponſalibus Mariæ potentiſſimi regis Angliæ Henrici octaui filiæ, & Franciſci Chriſtianiſſimi Francorum regis primogeniti.

VETVSTVS omnium gentium, omniumq; nationũ potentiſſime rex, ab ipſo creati mundi principio mos ſeruatus eſt: ut nuptiarũ ſolennis dies magno non modo coniugum ipſorum, uerum etiã parentum, cognatorum, affiniũ, deniq; uicinorũ gaudio celebretur. Id quod etiam quantumuis humili fortuna plebeij, quiq; uictum in diem opere quæritãt, famemq; diurno ſudore pellunt: obſeruare ſolẽt, ut nuptias uel uicinorum feriati frequentent. Adeo rem omniũ quas natura mortalibus largita eſt iucundiſſimam, non ſummis honorare ſtudijs nefas eſſe ducunt. Verum enimuero ſi priuatorum nuptijs, quarum ad uicinos raro commodum attinet, certatim pro ſe quiſq;, tibijs inflatis alij, alij

pulſatis

pulſatis fidibus, hĳ cantu, ſaltatione illi ſuum teſtantur gaudium, quantam ſolennibus hĳs principum tantorũ nuptĳs exhiberi lætitiam par eſt: ex quibus nõ duobus modo regnis totius Europæ florẽtiſſimis, ſed etiam horum finitimis populis pace ſtabilita concordia ſperatur. De quarum utilitate deq; cõmoditate, magnam Europæ partem contingente, priuſq; dicere aggrediar, de matrimonĳ laudibus pauca ſũmatim delibanda cenſui. In qua materia tam uberi, tamq; laudum fœcunda copia ipſa, quæ uel elingui cuiuis orationẽ ſuppeditare poſſet, dicendi mihi facit inopiam, hæſitanti non parum, quas potiſſimum ex tot coniugĳ uirtutibus, quæ ſunt pene innumerabiles, in præſentia tractem: poſteaq; omnes recẽſere, nec tempus nũc ſuppetit, nec ſi maxime ſuppeteret, una eas capiat oratio. Cæterum quẽadmodum floſculos per amœna prata legentibus uſu uenire ſolet, ut cum placitos eligerint, alĳs nihilominus elegantiores exiſtimẽtur reliquiſſe: ſic mihi futurum animaduerto, ut cum ex tanto aceruo quædam excerpſero, nonnullis aptiora præteriſſe uidear, quando ut alia alĳs magis placeãt, & nõ eadẽ omnes ſuſpiciant, natura mortalibus eſt inſitũ.

Sed ut rem aggrediamur, unde quæſo matrimonĳ laudes potius auſpicemur, q̃ ab ipſius autore deo, rerũ omnium opifice, qui cum hominem initio finxiſſet è limo, collocaſſetq; in paradiſo, prorſus iniucundã & inamœnam ſoli uitã putauit futuram, niſi cõiugem adiun-

geret,quã protinus ex Adæ ſopiti coſta quadam exem-
pta formauit,nõ è luto, uelut uirum,quo nihil omnino
cõiuge charius,nihil coniunctius,nihil deſyderatius eſſe
homini debere,nobis ſignificaret. Quã cõiunctionẽ, de
ſomno is experrectus, diuinóq; afflatus numine, cum
aſtantẽ cerneret uxorem, poſteritatẽ hijs uerbis docuit.
Hoc, inquit, os ex oſſibus meis, & caro de carne mea.
Quamobrẽ relinquet homo patrem & matrẽ,& adhæ-
rebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Quæ uerba
ipſa cũ CHRISTVS in euãgelio,dei fuiſſe memoret,cui
nõ euidenter liquet ab initio creati mundi per os Adæ
deũ illa pronunciaſſe? Quid inter mortales uſq; parẽti-
bus eſt charius? Quid honoratius? Quid magis ample
ctendum? An nõ deus iubet honorari parentes? At hijs
ipſis anteferenda eſt uxor. Hij propter coniugẽ deſeren
di. Fœderi coniugali charitas parentũ cedit. Quis igitur
tam ſanctũ matrimonij uinculũ proteruus contemnat?
quod pietati in parẽtes deus ipſe præfert. Varia religio-
nis genera ſanctis uiris accepta multi referre ſolent. Au-
guſtinũ alij,alij Benedictũ præferunt,multi Dominicũ.
Sunt qui Franciſcum ſectentur. Verum hij,& ſi qui ſunt
eiuſmodi,quantũlibet inſtitutis ſuis gloriẽtur,dummo-
do nullũ horum matrimonio ſit antiquius,nullũ uene-
rabilius,nullũ pari autore inductum,nullũ quod certio-
rẽ uiuendi normã humanæ uitæ præbeat. Niſi cæcutien
tes forte putamus, melius hominibus homines q̃ deũ,
& ſanctos

& ſanctos uiros, ꝙ ſanctorũ caput potuiſſe cõſulere. At cũ cætera ſacramenta, quibus eccleſia Chriſti partim ad præſidiũ, partim ad remediũ utit̃, religioſa quadã obſeruãtia ueneramur, cui nõ manifeſtũ eſt, huic plurimã deberi uenerationẽ, qđ primũ omniũ eſt inſtitutũ? ſiquidẽ alia oĩa in terris, hoc in paradiſo, alia ad tollẽdũ peccatũ, hoc ante cõmiſſum, alia ſubleuandæ lapſæ naturæ, hoc adhuc ſtanti ſuſtinendæ fuit inuentum. Etẽm creato mare & fœmina mox deũ optimũ maximum, hijs dixiſſe, ſacræ literæ memorãt, Creſcerẽt, ac multiplicarent̃, terramq́ȝ replerent. Quibus uerbis nedum in ipſo mũdi primordio propagandis hominibus, ſed etiã poſt diluuium reparandis mandatũ dedit, quando paucis illis ab internitione generis humani ſeruatis: nempe Noë & filijs, itidem dictũ fuiſſe liber Geneſeos explicat, ut cuiuis facile appareat, nõ ſemel inſtituẽdi matrimonij deo curam fuiſſe. Quis non uidet, ſi labentẽ quotidie mortalitatẽ coniugij fœcunditas nõ inſtauraret, tot morbis, tot bellis, tot caſibus (ut de ſenio taceam) genus humanum populantibus, breui nõ futuros homines? Etenim ſi in lucẽ nati homines immortales futuri fuiſſent, Aut deſinere oportuiſſet generationẽ, repleto terrarũ orbe, cum alioqui finitus mũdus generationi infinitæ alendæ ſufficere nõ potuiſſet, Aut unà cum ipſis æditis nouas à natura terras uelut colonias produci, quæ nouam ſubinde ſobolem naſcentẽ exciperent: Aut decurſo ætatis defi

nito ſpacio tranſferri hinc homines ad meliora genere aliquo mutationis,uel ſummæ illius, qua glorificatis cor poribus,ſancti fierent ſicut in cælis angeli, uel inferioris alicuius,quæ meliorē haberet ſtatum, ꝙ habet hoc cor/ pus. Nunc uero quoniam primi parentis noſtri pecca/ tum capitalē dei meruit ſententiam, qua multo ſudore quærendũ illi uictũ pronunciauit,donec in terrã,ex qua formatus erat,reſolueretur,quod puluis eſſet,& reuerte/ retur in puluerem,damnata ad mortē uniuerſa poſteri/ tate,quod aliud reſarciendæ mortalitati,quod reſtituen dis hominibus remedium habemus,niſi coniugiũ? Hoc familias labentes reſtituit,hoc cognationes reparat occi/ duas,hoc nationes,hoc gētes moribundas perennes fa/ cit.Hoc deniq; uita defũctos mortales,immortales red/ dit,dum per relictos liberos mores & ora patrum referē tes,ipſi ſupereſſe quodammodo uideantur.Atq; in hac cõiugij ſocietate tam mortalibus utili, tamq; neceſſaria, cum alia innumera,tum tria præcipue bona libet admi/ rari, nempe fidem,prolē,ſacramētum. Proinde ſi fides apud omnes gentes tam eſt ſeruãda, ut nec hoſtibus eã uiolare ſine ſcelere liceat,ꝙ fugiēdum eſt,ne in coniugio promiſſa pudicitia temeretur à coniuge? Proles flagran ti amore ſuſcepta ſtudioſe nutrienda eſt, educanda reli/ gioſe.Sacramentũ facit,ne diuertere liceat, ne diſtraha/ tur coniugiũ, ne fœdus perpetuum diuortio rumpatur, cũ euangelicum dicat oraculũ poſt coniugale pactũ am

plius

plius nō duos eſſe, ſed unam carnē, neq; homini fas eſſe ſeparare, quod deus ipſe coniunxit. Quippe unā uiri & uxoris carnē interpretātur Theologi, ſeu propter fœminæ originē ſumptam de uiri latere, ſeu quod ex duobus mare & fœmina fit una in prole caro, ſeu propter carnalem coniunctionē, ut ſicut qui ſe ſpiritualiter diligūt, una anima eſſe dicuntur, his uerbis teſtante Luca: Multitudinis credentiū erat cor unum, & anima una. Sic uir & uxor, inter quos mutuus eſt amor carnalis, una caro eſſe dicātur. Sacramentū hoc matrimonij magnū eſſe, diuus Paulus Epheſios docuit, in CHRISTO & eccleſia. Nā ſicut CHRISTVS uſq; adeo dilexit eccleſiam, ut ſe ipſum morti traderet pro ea ſanctificanda, ita quoq; & uiri diligere debent uxores ſuas, ut ſua corpora. Et ſicut CHRISTVS eccleſiæ caput eſt, qui autē de eccleſia ſunt, mēbra ſunt corporis CHRISTI, itidē uir mulieris eſt caput. His accedit, quod ſicut eccleſia ſubiecta eſt CHRISTO, ita uiris mulieres in omnibus. Quamobrē quoniā Theologi ita ſacramentū finiūt, ut ſit ſacræ rei ſignū, & inuiſibilis myſterij, forma uiſibilis: deſpōſatio hæc eccleſiæ ad CHRISTVM, quā ſe non deſerturū uſq; ad ſeculorum finē promiſit, nulla in re uerius aut aptius, q̄ in matrimonio ſignificatur. An quod propter uxorē deſerendum eſſe patrē, quod matrem relinquendā CHRISTVS mortales docuit, nō ipſe myſtice præſtitit? Quid cū de cœlis ad terrā deſcendit, nónne quaſi patrē deſeruit? An

it? An nō matrē reliquit, dum incredulā Synagogā contempſit? An non uxori ſanctæ eccleſiæ adhæſit, qui nec ſupplicio crucis ab eius amore potuit deterreri? Quid illud? an non duo in carne una CHRISTVS & eccleſia in uno corpore? Porrò queādmodum Adæ ſopito ex latere creata eſt uxor, ita in paſſiōis ſomno formata eſt ſpōſa CHRISTO: de cuius pendētis latere ſanguis & aqua manauit, quandoquidē per ſanguinē redemptionis & baptiſmatis aquā uenit ad redimendū nos à peccati captiuitate. Quæ dū eccleſia credit, experrecto de ſomno mortis per reſurrectionē CHRISTO ſponſa copulatur. Quoniā de diuinitate CHRISTI tres ſunt qui teſtimoniū dant in cœlo, Pater, uerbū, & Spiritus ſanctus, & hij tres unū ſunt. Et rurſus de humanitate, tres ſunt qui teſtimoniū dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis, qui deſpōſatā CHRISTO ſanctā eccleſiā teſtantur. Quanta aūt ueneratione ſint habendæ nuptiæ CHRISTVS in Chana Galilææ mūdo teſtatū reliquit, quādo eas nō modo dignas exiſtimauit, ad quas ipſe cum matre & diſcipulis accederet, ſed eū quoq; honorē hijs habitū uoluit, ut diuinitatis ſuæ ſpecimen, mutata in uinū aqua, primū illic præberet. Quo miraculo quid ſignificat aliud, q̄ uilē illū & uagum meretricium amorē, rem uelut aquā ſpernēdā, ſancta & pudica coniugali charitate quaſi nectare cōmutari. Age nūc quiſquis es, qui nō omnē in nuptijs triſtitiā deponis, num Chriſto uis eſſe ſeuerior? Is nuptias

hilaris dignatus eſt inuiſere, tu frontis in hijs nubilũ ſer-
uas? Is miraculorum primitijs nuptias cohoneſtauit, tu
nullũ hijs honorẽ deberi putas? Quid qđ CHRISTVS
ipſe ex coniugata naſci maluit, num parũ ea res cõmen-
dat matrimoniũ? At uirgo illi mater erat. Erat quidem,
ſed coniugata, ſed ſociata marito. Etenĩ non alia ratione
melius redemptionis noſtræ myſteriũ, ne id dæmones
reſciſcerent, cœlari potuiſſet, ꝙ quod Ioſeph pater nati
CHRISTI putaret. quanꝗ ea re pudori quoq; uirginis
recte conſultũ fuit, quando alioqui Iudæi diuini ignari
conſilij, uelut adulterã lapidaſſent Mariam. Quid quod
mulieribus parũ pudicis prærepta eſt occaſio culpã ob-
umbrandi? ſi CHRISTI quoq; matrẽ falſis ſuſpicionib9
infamatã memorare poſſent. Iã fugituræ in Aegyptũ
uirgini, quod fuiſſet ſolatiũ uiro deſtitutæ? Qui ſanè ma
ritus tãtum uocabulo, re autẽ uera uirginitatis ſimul &
cuſtos & teſtis illi datus eſt. Cuius in libris ſacris nulla
nunc eſſet mẽtio, ſi nõ illũ Mariæ nobilitaſſet coniugiũ.
Quantæ igit̃ excellentiæ, quantæ dignitatis ordo coniu
gatorũ eſt habendus? in quẽ adſcribi filij dei mater non
recuſauit. Et quãꝗ ſacris teſtimonijs noſtra adhuc ni-
xa eſt oratio, nõ hæc matrimoniũ ſola cõmendat, immo
illis miſſis abunde erit, quod laudes. An nõ quotannis
quadã cõnubij ſpecie cœlo terrã maritari uidem9? Quid
cum ueris initio ſub ſolis acceſſu cuncta uirent? arbores
frõdeſcunt, uites pubeſcũt pampinis, ſegetes frugũ uber-

 tatem

tatem ſpondent,prata floribus ueſtiuntur, læta florent omnia,nonne cœlum ipſum terram uelut ſpõſam prægnantem facere? rurſusq́ꝫ ſolis receſſu, dum arbores comam,dum prata gramina ponunt, dum inculta iacent arua,dum ſqualẽt cuncta,dum frigora ſæuiunt, nonne terra ipſa uelut coniunx diuertente marito cõtriſtari uidetur? An non coniugij ſpeciem quandã animantia cũcta,quæ cœlo,quæ terra,quæ mari continentur, ſeruãt? quanq́ꝫ cætera,ut tulit libido,prona ad generandum ſequũtur,alia delectis maribus,alia gregatim,pro ſua quæqꝫ natura. Homines uero non ritu ferarum quotannis nouas fœminas ſectantium,alias ex alijs quærunt coniuges, immo ſibi certiſſimam matrimonij dixerunt legem,ut quam ſemel amplexus eſt quiſqꝫ,uiuus non dimittat.Memorat Valerius,cui Gellius aſtipulatur,poſt urbem Rhomam conditam quingentis uiginti tribus annis nullum uiſum repudium,Spuriumq́ꝫ Carbilium, qui primus uxorem ſterilitatis cauſa dimiſit, quanq́ꝫ tolerabili ratione motus uidebatur,reprehenſione non caruiſſe,quod liberorum cupiditatem coniugali fidei prætuliſſet.Atqui ſi boni uiri famã apud populum aucupamur,unde facilius acquiri, q́ꝫ ex coniugio poſſit? Nam modeſtiæ opinionem cuiuis uel petulantiſſimo ſcortatori ſtatim ſecum affert ipſo nuptiarũ die. Exiſtimationis autẽ in ciuitatibus longe maioris coniugati ſemper ſunt uiſi,quãdo ſi cælebs ſanctiſſimis ſit moribus,ſi uitæ

modeſtiſſima

modeſtiſſima, ſi grauitatem præ ſe ferat Stoicam, ſi dictum, ſi factum illius, nullũ non laude dignum, ſi canos fundat è uertice, nõ dum adoleſcentiæ deferbuiſſe uidetur ardor, quàm diu caret coniuge. Age dum in petẽdis honoribus ſi ad comitia candidati conueniant cõiugatus, & cælebs, uter horũ citius patietur repulſam? Genus, opulentiã, poſſeſſiones, fortunas, acta, & maiorũ, & ſua, iuxta uterque oſtentat, ineantur, ſi libet, ſuffragia: quis nõ eum ciuem magnis rebus gerendis aptiorẽ putabit, qui certiſſima fidei ſuæ pignora coniugẽ & liberos reipub. dabit, quàm qui nihil horũ? Sæpe nanque ſolicitatis ad proditionem magiſtratibus cunctationẽ dederũt liberi, & quos patriæ nihil mouit, filiorũ deflexit charitas. Iam ſi à populo in ſenatũ quenquã adſciri placet, quis nõ cõiugatum præfert cælebi? Illum affectus compoſitos, hunc adhuc concitatos: illum ſedatos mores, hũc nõ dum paratos exiſtimat habere. Age quando in concilium itur & diſſidente ſenatu, ſingulorum expenduntur, tum perſonæ, tum ſententiæ, nonne grauitatem quandam & põdus adijcit dictis autoritas coniugij? Quot punctis? quot calculis ſuperàtur ibi cælebs? Illud uero palàm in confeſſo eſt, rebus ſecundis coniugum ingens oblectamentum addere. Nam ſi nemo ſuam imaginem, uel repræſentatam in ſpeculo, uel in tabella depictã, nõ gaudet intueri, quantũ uoluptatis ex liberis, in quibus uiui patrum referuntur uultus, capere neceſſe eſt? ſiquidem

oblectationē illa exiguā,hij immenſam,illa inanē,hij ſo
lidā,illa breuē,hij diuturnā afferunt. Quantus autē læti
tiæ cumulus accedit,quū & uxorē & liberos ad hilarita/
tē inuitantes habeas conſortes? Cur quæſo feſta iucun/
da? niſi quod plures ea concelebrant? Cur læta ſunt con
uiuia? niſi quod gaudij fit cōmunio? An amœnitati loci
cuiuſpiā multum nō demit ſolitudo? Itaq; ſi cum multis
quantūuis externis partita gliſcit lætitia,quātū cū dome
ſticis,cū uxore,cum liberis cōmunicata,creſcit? Rurſus ſi
fortuna ſæuit,ſi procellā immittit,ut ſæpe ſolet his, qui/
bus eſt fida maxime,ſi deiectū te premāt aduerſa,unde
maior erit dolenti conſolatio,q̃ ex matrimonio? An cō
iunx,an liberi,conſolantes afflictū,ut maior ſit dolor,q̃
ut ſanare poſſint,unà tecū mœrentes cū nihil minuent?
An uxor cōmuni fletu uehementiā teſtans amoris,mœ
ſtitiæ nō aufert partem? Quid adulti liberi patris miſe/
rantes ſortē,nonne ipſa pietate,dū ſibi partē uendicant,
eleuabunt uim mœroris? Vt eñ onera geſtatu grauia,
multis ſubeūtibus ferunt facilius, ita natura cōparatum
eſt,ut dolor qui multos tangit,minus miſeros cruciet. In
magnæ claſſis naufragio ſingulos æquius caſum ferre ui
demus,dū ſe nō ſolos à fortuna proſtratos cernūt. Nec
tamen eorū cuilibet lucri quicq̃ addit aliorum iactura.
Quod ſi,fracta naue,cæteris in portū delatis,unus quiſ/
piā naufragiū facit,is ſe miſerum clamat, is ſuū queritur
fatū,is dolori ſuccumbit. Quantū autē uoluptatis ex in/
fantibus

fantibus capit᷑ filijs, dũ patrẽ uenientẽ agnoſcũt, dũ arridentes amplexũ petunt, dũ fari primũ incipientes ridiculis quibuſdã ſonis uerba noſtra ſtudẽt imitari, dũ breues ſumẽtes iras ſæpe inter ſe de nucibus, uelut reges de regnis certãt, & maius eſt, ꝙ ut poſſit: & notius, ꝙ ut debeat dici. Verũtamen, ut fortuna læta ſemper arrideat, quis tã rerũ humanarũ inſcius eſt uſꝗ, ut ſibi uitæ longæuũ tẽpus à morbis tutũ ſpõdeat? qui ſanè, quo quis lautioribus ſtudet epulis, eo quenꝗ ſæpius, utpote ex multo ſuboriẽtes luxu, moleſtãt. Quorũ em̃ quẽꝗ corpus à natura tã beneconſtitutũ habere uideas, ut morbis nõ infeſtet᷑? Quibus nõnunꝗ ingruẽtibus, ac ſubinde monentibus nos eſſe mortales, quod tã fidũ cuiuſꝗ miniſteriũ? quæ tanta ullius de remedijs eſt ſolicitudo? ꝙ aſſidẽtis coniugis? ꝙ filiorũ nuſꝗ à latere patris diſcedentium? quorũ de eius inſtaurãda ſalute ſpes om̃is pendet, quorũ officioſa pietas, tametſi nullã opẽ ægrotanti poſſit ferre, demulcet tamẽ animũ, æquioreꝗ reddit ad tormentũ ferendũ. Quod ſi quis tã integra, tã firma eſt ualetudine, ut nullis morbis obnoxiũ ſortitus ſit corpus (qui certe ſi quis eſt, phœnici merito eſt cõparandus) at illi tamen ipſi ſenſim obrepet ſeniũ, ingentẽ ſecũ afferens morborũ cateruã, ipſum planè potius morbus inſanabilis, & ex quo nullã medicorũ arte quiſꝗ unꝗ conualuit. Tunc ſanè tunc maritale coniugũ, nulli alioqui non ætati gratũ, fructus ſui promit uberrimos.

 Etenim

Etenim uxor ſi natu minor eſt, properantẽ indies citati/
us mariti ſenectutẽ ſedula cura retardat. At ſi æqualis
eſt uiro, uelut ædificia duo contigua longo æuo rimas
agentia, quorũ alterum demoliri nõ poſſis, ut nõ utrun/
q; labefactes, mutuo ſe ſuſtentant. Nã liberi cum in to/
ta uita parentibus iucundi, tũ ingraueſcentis ſenectutis,
quum eorum ſingula membra priſtino uigore deſtitu/
ta, ſuum detrectant officium, firmiſſimum habentur tũ
adiutorium, tum præſidium, ut quam ab hijs per ætatẽ
imbecillam pueri curam acceperunt, grata quadam ui/
ciſſitudine reddãt ſenio torpentibus. Deniq; ſi nullum
omnino uulnus grauius infligi poteſt ſenectuti, quàm
orbitas, maius illi è diuerſo ſolatium, q̃ ex liberis, nullũ
erit. Iam quid magis homines ad uicos frequentan/
dos, ad oppida cõdenda, ad urbes habitãdas contraxit,
q̃ cognatio? At hæc ex matrimonio. Quàm multi re/
ges cõciliati ſunt cõnubijs? Quàm multa ſtabilita fœde/
ra? quot regnis, quot populis inter ſe diſſidentibus ſæpe
pacem inſtaurauit uel unum cõiugium? Horum exem/
pla tam ſunt in promptu, ut nemo ulla deſyderet. Quã/
obrem ne rem apertam cõfirmare uidear, cætera tranſe/
unda cenſeo, quãdo unum hoc cõnubium, quod hodie
cõficitur, argumẽto eſſe poteſt, quãtum ad conciliandos
reges ualent nuptiæ. De quo quanta in poſterum expe/
ctatur cõmoditas, quãta futura utilitas, nõ modo princi
pibus ipſis hoc iunctis matrimonio, ſed amborũ quoq;
parentibus

parẽtibus,eorumq́; regnis & populis, addo etiam finitimis,immo uero toti Europæ,quis explicare queat? Et enim ſi cõiunctorũ perſonas ſolas expendis.Deſpondetur hodie Maria Franciſco,Britanniarũ regis filia Galliarum regis filio,clariſſima potentiſſimo, ſpecioſiſſima pulcherrimo,rubens roſa lilio, ex longo regum ſtẽmate genus ducens,ex regibus oriundo.At ſi fructũ,ſi cõmodũ harũ nuptiarũ,ſi rẽ ipſam uocas ad calculũ, duo reges potentiſſimi cõciliant̃:ſtabilitur cõcordia duobus regnis latiſſimis:duo fœdere coeunt populi finitimi, neq; ignaui hij atq; ignobiles,aut quos pacatos eſſe tantum ipſorũ referat, ſed quorũ ſæpe diſſidium nõ minus finitimos,q̃ ipſos infeſtauit.Ipſa nãq; regna nõ magno diuiſa freto natura ſic inter alias locauit nationes,ut nõ niſi magno aliorũ uel incõmodo bellum gerere,uel cõmodo pacẽ agere ,inter ſe poſſint. Cui nõ nimis eſt notũ ſuperioribus bellis turbulenta fuiſſe omnia? claſſibus armatis obſeſſa maria,ſpoliatos aliarũ nationũ mercatores,naues nõ hoſtiũ modo,ſed ſociorũ quoq; compilatas,nihil nõ auſos prædones, ad hæc aliarũ gentiũ piratas hijs ſe immiſcuiſſe, ut eo prætextu graſſarẽt̃ i omẽs licentius,tandem penè interclusum totius Europæ commertium. Nã quæ terra inuicẽ damna ſunt illata, quãtum armẽtorũ abactum,quãtum protritũ ſegetũ,quot agri populati,quot incenſæ uillæ, quot oppida direpta, quantũ effuſum ſanguinis, quãtũ miſeriarũ exhauſtũ,

omitto recenſere, ne publicã lætitiã partã nobis hijs nuptijs intempeſtiua temporũ illorũ cõmemoratione uidear interpellare. Nũc cõtra, regna hæc nõ bello modo, uerũ etiã omnis belli ſuſpicione remota, fide data atq; accepta, fœdere iungent̃. Pacata erunt maria. Mercatores ſecuri ſine ullo prædonũ metu, quocunq; libeat, nauigabunt. Impune amplius nõ graſſabunt̃ truculẽti piratæ. mutabunt genus uitæ niſi pœnas dare malẽt. Viduæ, quæ bello maritos amiſerunt, nubẽt iterũ. Amiſſa bello reſtituet̃ iuuentus. Fuga deſerti colẽtur agri. Pecudes per ſaltus furẽ nõ timentes errabunt. Villæ, oppida extruent̃. inſtaurabuntur incenſa. Leges uigebũt: ualebit æquitas. Reipub. diſciplina florebit. Feruebit religio. Quæſtus artiũ erit uberior. creſcet opulẽtia. Diſciplinis liberalibus erudient̃ iuuenes. Senectus trãquillo fruet̃ ocio. Famẽ nõ timebit paupertas. Vilitas annonæ redibit. Augebit̃ exiſtimatio bonis. Malis licẽtia minuetur. Sed quid facio, qui bona pacis enumerare cõtẽdo, quaſi nõ plura ſint, q̃ ut ullus ea ſermo poſſit aſſequi, quãdo Chriſtꝰ ad ſuperos rediturꝰ nihil, q d' diſcipulis relinqueret, maius habebat q̃ pacẽ. At illã nobis certã pepererũt hæ nuptiæ. Illã hoc cõiugiũ in poſteros dabit. Illam tu Maria regnis hijs cõfirmaſti. O q̃ felicibus nata nobis auſpicijs, quæ duobus regibus pignꝰ data es pacis. Quã tũ fortunæ debes, quæ in te, nõ modo quæ fœminis clariſſimis tribuere ſolet, ſed & quæ poteſt, omnia contulit.

Tu

Tu regis filia, regis futura es uxor, tu reges (ut auguramur) mũdo es æditura. Tu patrẽ regẽ potẽtiſſimũ felix oſtentare potes (ut parce coràm dicã) cũ cæteris uirtutib9 regijs ornatũ cumulatiſſime, tũ in liberos pietate penè plus q̃ paterna, cui nõ minor unq̃ de filia ſancte inſtituẽda, q̃ de alenda, cura fuit. Tu reginã matrẽ fœminã ſanctiſſimã ætatis noſtræ ſingulare pudiciciæ exẽplũ es nacta, cui maius eſt de te caſte educãda ſtudiũ, q̃ de ædẽda in lucẽ ſolicitudo fuit. Qꝫ hij dies noctesq́ nihil curãt, nihil ſtudẽt, nihil cogitãt aliud, q̃ quomodo te ſũmo loco natã pari marito copulẽt, id quod dei uirtute tã dẽ præſtiterũt. Deſpõderũt marito regis opulentiſſimi filio, cui poſt mortẽ patris regnũ debet Galliæ, qui ex oĩbus fortunæ bonis, quæ certe ſunt ei maxima, nihil oſtẽtare poteſt, uel ſublimi9, uel ſplẽdidius, q̃ qđ tu cõiunx illi cõtigiſti. Quãtula pars eſt tuæ dotis pecunia ꝓmiſſa marito? Quã tu formæ uenuſtatẽ afferes in thalamũ? quæ nimirũ in te tã eſt uiſenda, tã inſignis, ut uel ſine dote maritũ, atq; eũ ipſũ regẽ fuerit inuẽtura. Qꝫ eſt uenuſta facies? Qꝫ uult9 pudicus? q̃ frõs uerecũda? Quãta oculorũ gratia? Quæ genæ rubicundulæ? Quæ roſea labella? Qui dẽtes ebur cãdore ſuperãtes? Quæ lactea ceruix? Qꝫ ſingula membra ſic inter ſe cõpoſita, ſic apte reſpondẽtia? ut cum te formaret, ſe cum ipſa natura certaſſe uideri poſſit. Vt maieſtatem patris, ut matris pudicitiã, ut utriuſq; cõſtantiam ipſe refert ore? Quàm

ingens.

ingens pietatis ſpecimen tenella hac ætate præbet? Vt uiſo patre ſe proripit è nutricis ſinu? ut nihil feſtinātem morat,donec euadat in collum? Quos tunc amplexus? quæ primulis labellis ſuauia præbet oſcula? Quàm diſceſſuro diuellitur inuita? nec niſi reditum ſpondentē dimittit. Neq; hijs minores oſtētat affectus in matrē. Cui nō hæc in parentes pietas fidem facit certiſſimā, maritū hanc in poſterum ſancte deamaturam. Has tu Maria dotes deferes ad ſpōſum. Ad hæc ex Britannia feres tecum in Galliā id,quod omnē dotem ſuperat,fidā pacē, ſtabile fœdus,& nullis obtrectatorū fraudibus uiolabile,quo nihil Gallicis populis eſſe poteſt optabilius. Huius tu pacis uinculū,tu nodus es futura. Si Helena, quæ funeſtis nuptijs tot natiōes in bellū traxit, de Troia incēſa,de expugnata patria,poſt tot ſecula male audit, quā ingenti apud poſteros fama tuū celebre nomē erit? quæ tot cōcordi fœdere gentes cōciliaſti? Tu noua affinitate ueterem Britannicorū & Gallicorū regū cognationē iā propè obſoletam renouabis. Tu patriæ,tu finitimis inſtaurabis pacē. Quātum debes patri , qui nihil molitur magis,quā tuā amplitudinē? Quātum? quod perfecit, ut ante felix eſſes, quā quid eſſet felicitas,per ætatem poſſes ſcire? Multi filias adoleſcere,multi grandeſcere ſinūt,nec de collocādis eſt ſtudium. At hic adhuc infanti parauit iam maritum,neq; eum nō æqualem , ſed nec ætati diſpari,ſed ſummo loco natum,ſed late regnaturū. Quā-

tum

tum ſatis debes, quod hoc matrimonium duorum amplißimorum uirorũ ſacri ſenatus cardinaliũ ſedis Apoſtolicæ de latere legatorum, quos innumeræ uirtutes ad tãtum honorum euexere faſtigium honoratur præſentia? Quorum alter Eboracenſis pontifex ex ſacro fonte tibi rurſus naſcenti fidei ſponſor contigit, cui (certo ſcio) pro charitate illa immenſa, qua te uelut ſpiritualis pater amplectitur, præ nimia lætitia præcordia ſaliunt, quod te pro tua dignitate uidet collocatam. Qua in re mira tũ ſedulitate, tum prudentia conficienda, & ſingularis in te pietatis, & fideliſſimi in regiã maieſtatem obſequij, ſpecimen exhibuit. Supereſt, ut cum utrorumq; principum horum parentum propenſo in pacem animo confectæ ſint hæ nuptiæ, deum omnipotentem, optimum, maximum, uotis nuncupatis placemus, ut eas fortunare, ut ratas eſſe uelit. Quem pia mente bene ſperantes precamur, ut fauſtum felixq; ſit hoc matrimonium coniugibus ipſis, amborum parentibus, eorum regnis, populis Britannicis & Gallicis, finitimis denique Chriſtianisq; omnibus, ut concordi connubio uitam coniuges tranſigant: ut plurimam ſobolis propaginem hijs non grauetur largiri: ut huic nouæ ſponſæ det uteri fœcunditatem, quo nõ modo natos ex ea, ſed nepotes quoq; & pronepotes, & deinceps cæteros, multo regnantes honore, poſteris uidere liceat.

F I N I S.

BASILEAE APVD IO. FROBENIVM.
MENSE FEBRVARIO.
ANNO M. D. XIX.

1017 35

99 955938

MC